

سرمقاله

بحران گفت‌وگو در سینمای ایران

امیرافشار فتوحی دبیرتحریری روزنامه صبا

در سینمای ایران، هرگاه فیلمی با استقبال مخاطبان یا منتقدان روبه‌رو می‌شود، معمولاً انتظار می‌رود که گفت‌وگو درباره آن اثر در فضایی آرام، محترمانه و حرفه‌ای ادامه پیدا کند. اما تجربه‌های اخیر نشان داده که گاهی این گفت‌وگوها خیلی زود از مسیر عقلانی خارج می‌شوند و به درگیری‌های شخصی و واکنش‌های تند می‌انجامند. واکنش سیاوش اسعدی، کارگردان فیلم «گریزه»، به نقدی از رامتین شهبازی تازه‌ترین نمونه از همین روند است؛ روندی که پیش‌تر در ماجرای فیلم «پیرپسر» ساخته اکتای برهانی هم دیده بودیم.

براهنی پس از اکران «پیرپسر» (فیلمی که بسیاری از منتقدان آن را تجربه‌ای جسورانه و متفاوت دانستند) در پاسخ به برخی نقدها با لحنی تند برخورد کرد و همین رفتار باعث شد حاشیه‌ها بر متن فیلمش غلبه کنند. حالا سیاوش اسعدی هم در مسیر مشابهی قدم گذاشته است. او به‌جای پاسخ منطقی یا سکوت حرفه‌ای، به رامتین شهبازی که یکی از منتقدان باسواد سینمای ایران است و صرفاً از جنبه‌های روایی و ساختاری درباره فیلمش نظر داده، حمله کرده است.

اما به تصور نگارنده این مسئله فقط به یک رفتار شخصی مربوط نمی‌شود؛ بلکه نشانه‌های است از بحرانی عمیق‌تر در فضای فرهنگی ما؛ بحران گفت‌وگو، ناتوانی در شنیدن نقد، نبود مرز روشن میان خالق اثر و منتقد است. گویی درک ما از نقد هنوز به بلوغ نرسیده است. در سنت‌های آکادمیک، نقد بخشی از فرایند فهم و تکمیل اثر است، نه ابزاری برای قضاوت یا دشمنی. منتقد در واقع ادامه‌دهنده مسیر خلاقیت است؛ کسی که با پرسش و تحلیل، لایه‌های پنهان اثر را آشکار می‌کند. وقتی فیلمساز به جای گفت‌وگو، به توهین پناه می‌برد، از میدان تبادل اندیشه خارج می‌شود و اثر خود را از امکان رشد و بازخوانی محروم می‌کند. هنر در گفت‌وگو رشد می‌کند، نه در خشونت کلامی.

هنرمند در زمان خلق اثر درگیر جهان درونی خودش است و اثرش را بخشی از وجودش می‌داند. بنابراین وقتی نقدی می‌شود، ناخودآگاه احساس می‌کند به خودش حمله شده، نه به فیلمش. این حالت نوعی واکنش دفاعی است که از ترس یا حساسیت درونی می‌آید، نه از منطق. اگر هنرمند تجربه و پختگی لازم را نداشته باشد، این احساس تهدید باعث می‌شود نقد را تحمل نکند و به آن واکنشی تند نشان دهد. ترکیب شهرت ناگهانی، فضای هیجانی رسانه‌ها و نبود آموزش کافی درباره رابطه هنر و نقد هم به این وضعیت دامن می‌زند.

باید بپذیریم که هنرمند در برابر اثر خود و جامعه مسئول است و بی‌احترامی به منتقد، یعنی بی‌احترامی به حق گفت‌وگو و تبادل اندیشه. نقد در واقع آینه‌ای است که هنرمند می‌تواند خود را در آن ببیند. اگر این آینه شکسته شود، هیچ‌کس چیزی یاد نمی‌گیرد. به تعبیری می‌توان گفت اگر هنر را زبان جامعه بدانیم، نقد نقش دستور زبان را ایفا می‌کند.

یکی از دلایل دیگر این نوع رفتارها، تصور اشتباهی است که برخی فیلمسازان از جایگاه خود دارند. وقتی یک فیلم موفق می‌شود و همه از آن تعریف می‌کنند، گاهی هنرمند خیال می‌کند دیگر فراتر از نقد است. اما تجربه سینمای جهان نشان داده که حتی بزرگ‌ترین کارگردانان هم با نقد زیسته‌اند و از گفت‌وگو با منتقدان آموخته‌اند. در واقع، منتقد نه دشمن فیلمساز بلکه همراه فکری اوست.

در کنار این مسائل، نباید نقش رسانه‌ها را نادیده گرفت. وقتی رسانه‌ها در برابر توهین یا رفتار غیرحرفه‌ای سکوت می‌کنند، عملاً به بازتولید همان رفتار کمک می‌کنند. هر بار که یک هنرمند در فضای مجازی به منتقدش حمله می‌کند، در واقع الگویی نادرست به نسل جوان‌تر می‌دهد. الگویی که در آن نقد به‌جای گفت‌وگو، به جنگ لفظی تبدیل می‌شود و رسانه وظیفه دارد این مرزها را یادآوری کند.

فیلمساز می‌تواند پاسخ نقد را بدهد، اما باید میان «پاسخ» و «پاسخگویی» تفاوت بگذارد. پاسخ احساسی، واکنشی لحظه‌ای است؛ اما پاسخگویی، نشانه بلوغ و مسئولیت‌پذیری است. فیلمساز حرفه‌ای می‌داند که وقتی اثرش روی پرده می‌رود، دیگر بخشی از جامعه می‌شود و تفسیرهای مختلف درباره‌اش اجتناب‌ناپذیر است.

در نهایت، سینما بیش از هر هنر دیگری بر پایه گفت‌وگو بنا شده است؛ گفت‌وگو میان تصویر و تماشاگر، میان فیلم و نقد، میان اندیشه و احساس. اما تا وقتی که این گفت‌وگو در فضای فرهنگی ما به خشونت کلامی یا خودشیفتگی ختم شود، هنر نمی‌تواند رشد کند. رفتارهایی از جنس اکتای برهانی در ماجرای «پیرپسر» یا سیاوش اسعدی در ماجرای «گریزه»، هرچند ظاهراً فردی اند، اما نشانه ضعف جمعی در درک نقد هستند. هنرمند می‌تواند از نقد ناراحت شود، اما حق ندارد به منتقد بی‌احترامی کند.

جامعه‌ای که گفت‌وگو در آن با توهین و خشم جایگزین شود، دیر یا زود سرمایه فرهنگی‌اش را از دست می‌دهد. هنر، بدون نقد، از درون تهی می‌شود. شاید بهترین پاسخ به هر نقدی همان باشد که آندری تارکوفسکی گفت: «فیلم بعدی‌ات را بهتر بساز.»

فیلمبرداری «سمفونی باران» بزودی آغاز می‌شود

فیلم سینمایی «سمفونی باران» به نویسندگی، کارگردانی و تهیه‌کنندگی علیرضا امینی از اوایل آذر در شمال کشور مقابل دوربین می‌رود. این فیلم که در ژانر درام عاشقانه ساخته می‌شود، پس از طی مراحل نهایی پیش‌تولید وارد مرحله فیلمبرداری خواهد شد. «سمفونی باران» سال گذشته نیز برای تولید آماده شده بود، اما به دلیل فراهم نشدن شرایط مورد نظر و تغییر فصل، فیلمبرداری پروژه به تعویق افتاد. از حدود یک ماه پیش، روند پیش‌تولید نهایی فیلم دوباره آغاز شده و اکنون تیم تولید در آستانه شروع فیلمبرداری قرار دارند. اسامی کامل بازیگران و عوامل این فیلم در روزهای آینده از سوی مجری طرح پروژه اعلام می‌شود.

صباخبر

سومین بازگشت هیجان انگیز «گرملین‌ها»

برادران وارنر از آغاز پیش‌تولید قسمت فرانچایز علمی تخیلی و ترسناک «گرملین‌ها» خبر داده است؛ مجموعه‌ای که در دهه هشتاد میلادی فرهنگ تازه‌ای در میان نوجوانان ایجاد کرد. استیون اسپیلبرگ به عنوان مدیر اجرایی تولید و کریس کلمبوس به عنوان کارگردان در پروژه حضور دارند. کلمبوس فیلمنامه را نوشته اما تغییراتی در متن ایجاد خواهد کرد و نویسندگان اصلی جزو چهره‌های سرشناس هالیوود نیستند. جزئیات داستان و بازیگران اصلی هنوز اعلام نشده است. این فیلم با همکاری شرکت مستقل لجن‌داری پیکچرز تولید می‌شود و مدیران پروژه وعده داده‌اند طی روزهای آینده اطلاعات بیشتری ارائه کنند. گرملین‌ها ۳ هنوز کلید فیلمبرداری را زده، اما تاریخ نمایش عمومی آن ۱۹ نوامبر ۲۰۲۷ تعیین شده است. قسمت اول گرملین‌ها در سال ۱۹۸۴ توسط جودانتا و با فیلمنامه کلمبوس ساخته شد و داستان پسرچه‌ای به نام بیلی را روایت می‌کرد که حیوان خانگی‌اش، با شکستن قوانین، به گرملینی خرابکار تبدیل می‌شود.

صباخبر

نایب رئیس انجمن بازیگران و بدلکاران در پی درگذشت محمدعلی دشتی:

بازیگری که در سکوت خبری از دنیا رفت

خیلی نتوانست کار کند بجز سریال «وحشی» که بابت آن خیلی هم خوشحال بود.

او با اشاره به ماهیت کاری انجمن بازیگران و بدلکاران گفت: تعریف هویتی انجمن ما در این است که اعضا می‌توانند در نقش خود و دیگری بدلکاری کنند ولی به اجبار نباید به عنوان بدلکار سر صحنه باشند.

در واقع طبق اساسنامه انجمن بازیگران سینما، بازیگران فرعی که متلاً در تعداد مشخصی فیلم نقش اول یا مکمل نداشتند، نمی‌توانند در آن انجمن حضور داشته باشند به همین دلیل انجمنی موازی برای حضور بازیگران با نقش‌های فرعی شکل گرفت و آقای دشتی هم در این انجمن عضو بود و اتفاقاً همین یک ماه و نیم قبل به انجمن آمدند تا کارت عضویت خود را بگیرند البته حال جسمی خوبی نداشتند.

نیلی ادامه داد: دغدغه تمام اعضای ما در انجمن این است که بتوانند کار کنند و به راحتی کنار گذاشته نشوند. خیلی از آن‌ها برادر سرخوردگی و کم‌کاری و عدم امنیت شغلی در اواخر عمرشان بعضاً دچار ناراحتی جسمی و روحی می‌شوند. آن‌ها به دلیل اینکه موسفید کرده‌اند در سینما کمتر پیشنهاد کار می‌گیرند در حالی که همچنان می‌توانند بدرخشند.

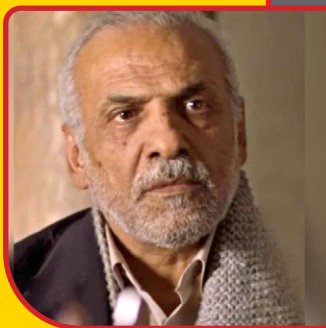
البته خوشبختانه محمدعلی دشتی به لحاظ مالی مشکل آتچانی نداشت ولی به دلیل آنکه شرایط جسمی ادامه کار را برایش مهیا نکرد به هر حال آسیب‌های روحی به او وارد شد و ای کاش مسئولان سینما به بازیگران قدیمی و پیشکسوت بیشتر توجه کنند چون دوستانی هستند که بیش از ۵۰ سال عمر خود را در سینما صرف کرده‌اند و هنوز توان و تمرکز روحی و جسمی برای کار دارند.

نایب رئیس انجمن بازیگران و بدلکاران با اشاره به درگذشت محمدعلی دشتی در سکوت خبری از مسئولان سینما درخواست کرد که بازیگران پیشکسوت این انجمن بیشتر مورد توجه قرار بگیرند تا با بالا رفتن سن و کنار گذاشته شدن از کار، دچار مشکلات روحی و جسمی نشوند.

محمدرضا نیلی، درباره مرحوم محمدعلی دشتی که روز ۱۷ آبان

از دنیا رفت و در بهشت زهرا به خاک سپرده شد، بیان کرد: محمدعلی دشتی متولد سال ۱۳۳۳ بود که با توجه به علاقه‌اش به بازیگری و هنر از دوران کودکی، وقتی وارد ارتش شد فعالیت‌های هنری و اجرایی تئاتر را در آنجا دنبال می‌کرد اما بازیگری به طور حرفه‌ای را بعد از بازنشستگی آغاز کرد.

وی افزود: او بازیگری را به طور جدی از اواخر دهه ۷۰ و اوایل دهه ۸۰ شروع کرد و در طول سال‌های کاری خود در سریال‌هایی همچون «یوسف پیامبر (ع)»، «خوش نشین»، «فاکتور هشت»، «پایتخت»، «رهام نکن» و فیلم‌های «شاعر زبانه‌ها»، «آزادی مشروط»، «به وقت خماری»، «دل‌داده»، «اسب سفید پادشاه» و «آتش پنهان» بازی کرد اما در دو سال گذشته دچار سرطان کبد شد و بخاطر شرایط جسمی

ایسنا

شالامی: پاسخ به

پیشنهادات تلویزیونی منفی است

تیموتی شالامی، ستاره نوظهور سینما، به طور صریح اعلام کرده که علاقه‌ای به بازی در سریال‌های تلویزیونی ندارد و پیشنهادات تلویزیونی را رد می‌کند. او می‌گوید: «شاید برخی بازیگران هم‌زمان در سینما و تلویزیون فعالیت کنند، اما من جزو آن‌ها نیستم. تمام تمرکز من روی پروژه‌های سینمایی است و اصلاً به حضور در سریال یا مینی‌سریال فکر نمی‌کنم. به نظر من، بازیگران سینما باید مرز منطقی خود را رعایت کنند و از نمایش‌های تلویزیونی دوری کنند.»

صباخبر

بازیگر ۲۹ ساله، هم‌زمان با ستارگانی مانند استیون باتلر و گلن پاول، یکی از چهره‌های جوان و پرتقاضای سینما است. تحلیل‌گران هنری به این نکته اشاره می‌کنند که مخالفت شالامی با تلویزیون جالب است، چرا که خودش با سریال موفق «هوملند» وارد دنیای هنر شد. اظهارات او در حالی مطرح می‌شود که بسیاری از ستارگان سینما، هم‌زمان در فیلم و سریال فعالیت دارند. شالامی اکنون در حال فیلمبرداری قسمت سوم بلاک‌باستر علمی-تخیلی «دون-تلماسه» به کارگردانی دنی ویلنوو است.

موش و گربه بازی خطرناک «کراس»

با تماشاگران تلویزیون

فصل دوم سریال «کارآگاه کراس» با ماجراجویی‌های هیجان‌انگیز الکس کراس، تماشاگران را به دنیایی تازه از تعقیب و گریز مرگبار می‌برد. فیلمبرداری این

اکشن پلیسی اخیراً آغاز شده و پخش آن از اوایل فوریه ۲۰۲۶ (ماه اسفند) آغاز می‌شود. نقش الکس کراس را بازی می‌کند و این بار باید جنایتکاری بیرحم و خونسرد را که قصد اخاذی از یک میلیاردی فاسد دارد، تعقیب کند. این رویارویی خط اصلی داستان فصل دوم را شکل می‌دهد. شبکه آمازون، در همکاری با واحد تلویزیونی مترو گلدوین مهیر، فصل دوم را در ۱۱ اپیزود آماده کرده است. سه اپیزود اول در ۱۱ فوریه (۲۲ بهمن) پشت سر هم پخش می‌شوند و سپس هر هفته یک اپیزود تازه ارائه خواهد شد. این سریال اقتباسی از رمان‌های چندجلدی جیمز پترسون است و بن واکینز فیلمنامه آن را نوشته است. پیش از این، الکس کراس در سه فیلم سینمایی با بازی مورگان فریمن و تیلور پری حضور داشته است.

صباخبر